

Ruim een week later, op 23 mei, kon het kabinet zijn eerste vergadering in Den Haag houden. Behalve mr. E. N. van Kleffens (Buitenlandse Zaken) die zich in San Francisco bevond waar de Organisatie der Verenigde Naties werd opgericht, waren alle ministers alsook generaal-majoor mr. H. J. Kruls, de Chef-Staf Militair Gezag, aanwezig, toen het College van Vertrouwensmannen ter vergadering verscheen; het College had onder leiding van jhr. mr. L. H. N. Bosch van Rosenthal (in '41 door de bezetter als commissaris van de provincie Utrecht ontslagen) tal van maatregelen voorbereid die onmiddellijk na de bevrijding moesten worden genomen – het was door generaal Kruls nogal bruusk terzijde geschoven en werd nu door het kabinet voor zijn arbeid bedankt; gehandhaafd werd het niet.

Dat het derde kabinet Gerbrandy, gealarmeerd door luitenant-gouverneur-generaal dr. H. J. van Mook, zich in mei en juni '45 grote zorgen maakte over de vraag hoe Nederlandse strijdkrachten tijdig naar Australië konden worden overgebracht en dat het terzake allerlei stappen ondernam, beschreven wij in ons vorige deel, deel II c. Wat de overige arbeid van het kabinet betreft, willen wij ons hier tot twee onderwerpen beperken: de nieuwe rechtsvorm voor de Limburgse mijnen en de samenstelling van een noodparlement.

Wat die mijnen betreft: er waren in Limburg staatsmijnen en particuliere mijnen. Ze waren in de voorafgaande maanden slechts moeizaam op gang gekomen en onder de mijnwerkers was ontevredenheid ontstaan doordat de directies leidinggevende personeelsleden die zich tijdens de bezetting met hun door de bezetter geëiste opjaag-methoden gehaat hadden gemaakt, hadden gehandhaafd – vele mijnwerkers waren lid geworden van een nieuwe, door de communist W. van Exter opgerichte eenheidsvakbond, de Nederlandse Bond van Werkers in het Mijnbedrijf. Soms waren zij ook tot staking overgegaan. Dit alles had bij de minister van sociale zaken in Gerbrandy's derde kabinet, ir. F. C. M. Wijffels (in '40-'41 een prominente figuur in de Nederlands Unie), de overtuiging versterkt dat de mijnen een nieuwe rechtsvorm dienden te krijgen, waarin de arbeiders over reële medezeggenschap zouden beschikken. Hij had met goedkeuring van het gehele kabinet een Mijnstatuut ontworpen, krachtens hetwelk de mijnen onder een raad zouden worden geplaatst, waarin de overheid, de arbeiders en de eigenaren der particuliere mijnen zouden zijn vertegenwoordigd; die raad zou voortaan de directies benoemen en de balansen en de verlies- en winstrekeningen alsmede (voor de particuliere mijnen) de dividenden vaststellen – de particuliere mineigenaren zouden dus een groot deel van hun zeggenschap verliezen.